

МОЛИЯВИЙ НАТИЖАЛАР БУХГАЛТЕРИЯ ҲИСОБИНИНГ НАЗАРИЙ АСОСЛАРИ

Эшбекова Зилола Турғунбоевна

Тошкент давлат иқтисодиёт университети

Аннотация. Мақола молиявий натижалар бухгалтерия ҳисобининг назарий асосларини ўрганишга бағишланган бўлиб, бугунги кундаги долзарб бўлган бухгалтерия ҳисобини халқаро стандартларга мослаштириш, молиявий натижаларнинг бухгалтерия ҳисоби бўйича тадқиқот олиб борилган. Шунингдек, иқтисодий адабиётлар доирасида мамлакатимиздаги соҳага оид муаммолар ва уни бартараф этиш бўйича таҳлил қилинган, якунида хулосалар шакллантирилган.

Калит сўзлар: даромад, соф фойда, харажат, рентабеллик, молиявий натижа, бухгалтерия ҳисоби.

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ УЧЕТА ФИНАНСОВЫХ РЕЗУЛЬТАТОВ

Эшбекова Зилола Турғунбоевна

Ташкентский государственный экономический университет

Аннотация. Статья посвящена изучению теоретических основ учета финансовых результатов, адаптации современного актуального учета к международным стандартам, проведено исследование учета финансовых результатов. Также в рамках экономической литературы были проанализированы проблемы, связанные с промышленностью в нашей стране и их устранение, и в конце сделаны выводы.

Ключевые слова: доход, чистая прибыль, себестоимость, рентабельность, финансовый результат, бухгалтерский учет.

THEORETICAL FOUNDATIONS OF FINANCIAL RESULTS ACCOUNTING

Eshbekova Zilola Turgunboevna

Tashkent State University of Economics

Abstract. The article is devoted to the study of the theoretical foundations of the accounting of financial results, the adaptation of today's relevant accounting to international standards, the study of the accounting of financial results was carried out. Also, within the framework of economic literature, problems related to the industry in our country and their elimination were analyzed, and conclusions were drawn at the end.

Key words: income, net profit, cost, profitability, financial result, accounting.

Кириш.

Бухгалтерия ҳисоби молиявий ҳисобот ва қарорлар қабул қилишнинг асоси бўлиб хизмат қилади, хўжалик операцияларини қайд этиш, таснифлаш ва умумлаштириш учун тизимли асосни таъминлайди. Бухгалтерия ҳисобининг назарий асослари бухгалтерия ҳисоби тамойиллари ва амалиётларини қуриш учун асос бўлиб хизмат қилади.

Бухгалтерия ҳисобини ташкил этиш, юритиш ва ҳисоботни тузиш соҳасидаги муносабатларни тартибга солиш “Бухгалтерия ҳисоби тўғрисида”ги Қонун, Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 1999 йил 5 февралдаги 54-сон қарори билан тасдиқланган «Маҳсулот (ишлар, хизматлар)ни ишлаб чиқариш ва сотиш харажатларининг таркиби ҳамда молиявий натижаларни шакллантириш тартиби тўғрисида»ги низом ва

Ўзбекистон Республикаси бухгалтерия ҳисобининг 3-сонли БҲМС «Молиявий натижалар тўғрисидаги ҳисобот» миллий стандартлари асосида амалга оширилади. Ушбу тадқиқотда биз молиявий натижалар учун бухгалтерия ҳисобини асослайдиган асосий назарияларни ўрганамиз, интизомни бошқарадиган асосий тушунчалар ва тамойилларни ёритиб берамиз.

Адабиётлар шарҳи.

Иқтисодчилар, биринчи навбатда, макроиқтисодий масалалар ва таҳлилга эътибор қаратишлари билан бирга, молиявий натижаларни ҳисобга олишнинг назарий асосларига ҳам катта ҳисса қўшдилар. Бу борада иқтисодчилар томонидан олиб борилган асосий тадқиқотларнинг қисқача мазмуни билан танишиб чиқсак.

Ҳозирги кунга келиб, тадқиқотчилар томонидан компаниянинг самарадорлиги кўп қиррали тузилма сифатида кўриб чиқилиб келинмоқда, у фаолият самарадорлиги, корпоратив обрўси, ташкилотнинг омон қолиши ва фирманинг иқтисодий мақсадлари каби баҳолашнинг турли жиҳатларини ўз ичига олади. (Гентрй & Шен, 2010). Бунда фирманинг молиявий жиҳати бутун дунё бўйлаб фирманинг иқтисодий мақсадларини қондириш учун кўплаб тадқиқотларни ўтказди (Гентрй & Шен, 2010). Даромаднинг нархи (Раъед Масаъдеҳ ва бошқ., 2015) каби қиймат ва бозордан китобга (Стискней ва бошқалар, 2007). Илгари бухгалтерия ҳисобига асосланган ёндашув асосан корпоратив бошқарув тадқиқотларида қўлланилган (Ҳоскиссон ва бошқ., 1999), аммо яқинда тадқиқотчилар молиявий натижаларни баҳолашда иккала ёндашувни ҳам кўриб чиқиш учун бозорга асосланган самарадорликка эътибор беришди. Комбс ва бошқаларнинг (2005) маълумотларига кўра, бухгалтерия ҳисоби кўрсаткичлари ва бозор кўрсаткичлари иккаласи ҳам фирманинг молиявий самарадорлигини ифодалайди, аммо улар унинг иккита алоҳида ўлчовидир. Мавзунини янада кенгроқ тушуниш учун ушбу мақола бухгалтерия ҳисоби ёндашуви ва ишлаб чиқариш қийматига асосланган фирма фаолиятини ўлчаш бўйича адабиётларни чуқурлаштиришга қаратилган. Назарий жиҳатдан эътиборга молик хулосалар беришдан олдин иккала чоранинг ижобий ва салбий томонлари алоҳида муҳокама қилинади.

Бухгалтерия ҳисобининг асосини ташкил этувчи бухгалтерия ҳисобидан ташқари, бухгалтерия назарияси молиявий ҳисоботда катта роль ўйнайди. Бу роль молиявий ҳисоботнинг якуний мақсадига эришишни таъминлашдан иборат. Шунинг учун бухгалтерия ҳисоби назариясини ва унинг элементлари ва тузилмаларини ўрганиш ва тушуниш муқаррар бўлиб қолди (Соэтсеэ, 2010). Бухгалтерия ҳисоби назариясининг элементлари ва тузилмаларидан олинган концептуал асос ишончли молиявий ҳисоботларни тайёрлаш ва тақдим этиш учун жуда фойдалидир (Менинг бухгалтерия курсим, 2020). Назария ва амалиётни уйғунлаштириш учун бухгалтерлик касбига бўлган эҳтиёж ҳали ҳам ортиб бормоқда. Бухгалтерия ҳисоби назариясини ва унинг таркибий қисмларини ўрганиш ва тушуниш ўғирлаш ҳолатлари, молиявий ҳисоботлар ва иш ҳақи тўғрисидаги фирибгарлик, бюджетни тўлдириш ва бу эрда қайд этилмаган бухгалтерия ҳисобидаги фирибгарликнинг барча бошқа шакллари туфайли муқаррар бўлиб қолди (Ошо & Адебамбо, 2018). Глобал миқёсда жисмоний шахслар, корхоналар ва ҳукуматлар томонидан ҳар куни триллионлаб наира йўқотилади, чунки молиявий ҳисоб ва ҳисоботларни бошқарадиган асосий тамойиллар бекор қилинади. Бухгалтерия ҳисоби назарияси ва молиявий ҳисоб ва ҳисобот амалиёти ўртасидаги тафовут кундан-кунга кенгайиб бормоқда. Насиҳатлар мисол келтирилсагина фойдали бўлади. Бухгалтерия ҳисоби назарияси ва унинг элементлари ва тузилмалари мавжуд адабиётларда уларнинг талқинлари, мақсадлари ва концептуал асосларини акс эттириш учун тўғри таърифланган ва тушунтирилган (Шоҳамай, 2014). Бироқ, молиявий ҳисобот амалиётини такомиллаштириш учун фақат бухгалтерия ҳисоби қоидаларини ўрганиш ва тушуниш етарли эмас.

Тадқиқот методологияси.

Ушбу тадқиқотда молиявий натижанинг бухгалтерия ҳисоби бўйича изланишлар олиб борилган бўлиб, иқтисодий таҳлилнинг анъанавий усулларига таянилган, яъни анализ, синтез, индукция, дедукция ва илмий абстракт усуллари.

Таҳлил ва натижалар.

Мустаҳкам назарий асосга асосланган молиявий натижаларни ҳисобга олишда самарали режалаштириш муҳим аҳамиятга эга. Комплекс режаларни ишлаб чиқиш орқали бухгалтерия

ҳисоби мутахассислари молиявий операцияларни белгиланган тамойилларга мувофиқ тўғри қайд этиш, таснифлаш ва умумлаштиришни таъминлаши мумкин. Режалаштириш назарий асосларга мос келадиган даромадларни тан олиш усуллари ёки инвентаризацияни баҳолаш усуллари каби тегишли ҳисоб сиёсатини аниқлашга ёрдам беради. Бундан ташқари, у келажакдаги молиявий натижаларни прогноз қилиш, потенциал рискларни аниқлаш ва молиявий маълумотларни ҳимоя қилиш учун ички назорат механизмларини ўрнатишга ёрдам беради. Ўйланган режалаштириш ташкилотларга бухгалтерия ҳисоби стандартларига риоя қилиш, тартибга солувчи талабларни қондириш ва манфаатдор томонларга ишончли ва шаффоф молиявий ҳисоботларни тақдим этиш имконини беради. Айнан пухта режалаштириш орқали бухгалтерия ҳисобининг назарий асосларини самарали қўллаш мумкин, бу эса ташкилотларга ўз молиявий кўрсаткичларини тўғри кузатиш ва эълон қилиш имконини беради.

Бухгалтерия ҳисоби назариясининг асосий тамойилларидан бири бухгалтерия ҳисоби бўлиб, даромадлар ва харажатлар пул оқимларидан қатъи назар, улар олинган ёки юзага келганда тан олинади. Бу тамойил молиявий ҳисоботларда корхона фаолиятининг иқтисодий ҳақиқатини акс эттиришини таъминлайди, унинг молиявий натижаларини аниқроқ тасвирлайди. Ҳисоблаш бухгалтерия ҳисоби мос келадиган принципни осонлаштиради, бу харажатларни улар ишлаб чиқаришга ёрдам берадиган даромадлар билан бир хил даврда тан олишни талаб қилади. Даромадлар ва харажатларни тан олишни мувофиқлаштириш орқали, мувофиқлик принципи вақт ўтиши билан молиявий натижаларни адолатли тақдим этиш имконини беради.

Даромад ва харажатлар молиявий натижаларни шакллантиришда ҳал қилувчи роль ўйнайди, чунки улар компаниянинг молиявий кўрсаткичлари ва рентабеллигига бевосита таъсир қилади. Даромад компаниянинг асосий бизнес фаолияти орқали олган даромадларини ифодалайди. У товарлар ёки хизматларни сотишдан олинган қийматни акс эттиради. Бошқа томондан, харажатлар ушбу даромадни яратиш учун қилинган харажатларни ўз ичига олади. Умумий даромад ва умумий харажатлар ўртасидаги фарқ соф даромад ёки фойдадир. Соф даромад компания рентабеллигининг асосий кўрсаткичи бўлиб, унинг маълум бир даврдаги молиявий фаолиятини баҳолаш учун ишлатилади. Молиявий натижалар, шу жумладан соф даромад, бизнеснинг фойда олиш ва манфаатдор томонлар учун қиймат яратиш қобилияти ҳақида тушунча беради.

Шунингдек, даромадлар ва харажатларга асосланган молиявий натижалар қарор қабул қилиш учун ҳал қилувчи асос бўлиб хизмат қилади. Инвесторлар, кредиторлар ва бошқа манфаатдор томонлар компаниянинг молиявий ҳолати ва ҳаётийлигини баҳолаш учун молиявий натижаларни баҳолайдилар. Улар инвестициялар, кредитлаш ва бошқа молиявий муносабатларга оид асосли қарорлар қабул қилиш учун даромадлар ва харажатлар маълумотларига таянадилар. Даромад ва харажатларнинг аниқ ва шаффоф ҳисоботи инвестицияларни яхшироқ таҳлил қилишга ёрдам беради ва манфаатдор томонларга турли корхоналарнинг молиявий натижаларини солиштириш ва баҳолаш имконини беради. Даромад ва харажатларга асосланган молиявий натижалар ташқи манфаатдор томонларга молиявий ҳисоботлар ва ошкор қилиш орқали етказилади. Даромад ва харажатларнинг шаффоф ҳисоботи молиявий маълумотларнинг ишончлилиги ва ишончлилигини оширади. У манфаатдор томонларга, шу жумладан инвесторлар, кредиторлар ва назорат қилувчи органларга ташкилотнинг молиявий фаолияти ва барқарорлигини баҳолаш имконини беради. Шаффоф мулоқот ишончни кучайтиради, қарорлар қабул қилишни осонлаштиради ва самарали корпоратив бошқарувни қўллаб-қувватлайди.

Даромад ва харажатлар компаниянинг вақт ўтиши билан ва рақобатчиларга нисбатан иш фаолиятини баҳолаш ва таққослашнинг ажралмас қисмидир. Даромадлар ва харажатлардаги ўзгаришларни таҳлил қилиш орқали молиявий менежерлар ва манфаатдор томонлар тенденцияларни аниқлашлари, харажатларни назорат қилиш чоралари самарадорлигини баҳолашлари ва операция самарадорликни ошириш учун асосли қарорлар қабул қилишлари мумкин. Молиявий натижаларни, шу жумладан даромадлар ва харажатларни таққослаш корхоналарга ўзларининг нисбий фаолиятини баҳолаш ва яхшилаш йўналишларини аниқлаш имконини беради.

Шу билан бирга, даромадлар ва харажатлар тўғрисида тўғри ҳисобот бериш солиққа риоя қилиш мақсадларида муҳим аҳамиятга эга. Корхонанинг солиқ мажбуриятларини баҳолашда

солиқ органлари молиявий натижаларга, шу жумладан даромадларга таянади. Корхоналар ўз даромадлари ва харажатлари тўғрисида тўғри ҳисобот беришлари, солиқ қоидаларига риоя этилишини таъминлашлари ва жарималар ёки текширувлардан қочишлари керак. Даромад ва харажатларни тўғри ҳисобга олиш компанияларга солиқ билан боғлиқ ҳар қандай хавфларни минималлаштириш билан бирга солиқ мажбуриятларини бажаришга имкон беради. Даромадлар ва харажатларни тушуниш ва тўғри ҳисобга олиш корхоналар учун молиявий кўрсаткичларини самарали бошқариш ва турли манфаатдор томонларнинг эҳтиёжларини қондириш учун жуда муҳимдир.

Ҳозирги вақтда молиявий натижаларни ҳисобга олиш билан боғлиқ кўплаб илмий муаммолар мавжуд бўлиб, уларни айримларини кўриб чиқамиз. Даставвал, бухгалтерия ҳисоби бухгалтерия сиёсатини қўллаш, қийматларни баҳолаш ва тахминларни амалга оширишда маълум даражадаги субъективлик ва мулоҳазаларни ўз ичига олади. Ушбу субъективлик молиявий ҳисобот амалиётида ўзгаришларга олиб келиши мумкин, бу молиявий натижаларнинг таққосланиши ва ишончилигига таъсир қилиши мумкин. Бухгалтерлик касби ва академик доираларда субъектив мулоҳазалар таъсирини минималлаштириш ва молиявий ҳисоботнинг объективлигини ошириш бўйича мунозаралар давом этмоқда.

Яна активлар, мажбуриятлар ва молиявий операциялар учун тегишли ўлчаш ва баҳолаш усулларини аниқлаш мураккаб вазифадир. Эски қиймат ёки адолатли қиймат каби ўлчов асосини танлаш ҳисобот қилинган молиявий натижаларга сезиларли таъсир кўрсатиши мумкин. Турли ўлчов ёндашувларининг ишончилиги ва долзарблиги, шунингдек, қарор қабул қилиш ва шаффофлик учун уларнинг оқибатлари ҳақида баҳслар мавжуд.

Ривожланаётган бизнес амалиётлари, транзакциялар ва тартибга солувчи талаблар туфайли молиявий ҳисобот стандартлари тобора мураккаблашиб бормоқда. Бухгалтерия ҳисоби стандартларининг мураккаблиги молиявий ҳисоботларни тузувчилар, аудиторлар ва фойдаланувчиларга қийинчилик туғдириши мумкин. Жорий тузилма маълум операцияларнинг иқтисодий мазмунини етарли даражада қамраб ололмалиги мумкин, бу эса ижодий бухгалтерия амалиёти ва молиявий натижаларни манипуляция қилиш потенциалига олиб келади.

Анъанавий бухгалтерия стандартлари интеллектуал мулк, брендлар ва мижозлар муносабатлари каби номоддий активларнинг қийматини ва иқтисодий таъсирини самарали аниқлаш учун кураш олиб борди. Замонавий иқтисодиётда номоддий объектларнинг аҳамияти ортиб бораётгани бухгалтерия ҳисоби тизимини молиявий ҳисоботларда ушбу активларни тегишли равишда тан олиш, ўлчаш ва ҳисобот беришни қийинлаштиради.

Молиявий ҳисобот биринчи навбатда ўтган даврдаги молиявий натижаларга қаратилган ва келажакка оид маълумотларни етарли даражада ўз ичига олмайди. Молиявий ҳисоботларнинг корхонанинг келажакдаги истиқболлари ва рисклари ҳақида тушунча бериш қобилияти доимий тадқиқот ва мунозаралар мавзусидир. Молиявий ҳисоботга истиқболли маълумотларни интеграциялаш молиявий натижаларнинг фойдалилиги ва башоратли қийматини ошириши мумкин.

Шунингдек, бухгалтерия ҳисоби стандартлари ва амалиётларини глобал уйғунлаштиришга эришиш доимий муаммо бўлиб қолмоқда. Турли мамлакатлар ва минтақалар ўзларининг бухгалтерия ҳисобига эга бўлиб, бу ҳисобот бериш талаблари ва юрисдикциялар бўйича молиявий натижаларнинг таққосланишидаги ўзгаришларга олиб келади. Халқаро молиявий ҳисобот стандартлари (IFRS) ва умумий қабул қилинган бухгалтерия ҳисоби тамойиллари (GAAP) ўртасидаги яқинлашув каби глобал миқёсда бухгалтерия ҳисоби стандартларини бирлаштиришга қаратилган саъй-ҳаракатлар тўсиқларга дуч келмоқда ва бу бўйича мунозаралар давом этмоқда.

Ушбу илмий муаммоларни ҳал қилиш доимий тадқиқот ва стандартларни ишлаб чиқарувчи органлар, тартибга солувчилар ва бухгалтерия мутахассислари ўртасида ҳамкорликни талаб қилади. У ўлчашнинг муқобил ёндашувларини ўрганишни, шаффофлик ва таққослашни кучайтиришни, ошкор қилиш амалиётини такомиллаштиришни ва аниқроқ ва ўз вақтида молиявий ҳисоботларни тақдим этиш учун технологиядан фойдаланишни ўз ичига олади. Ушбу муаммоларни ҳал қилиш орқали молиявий натижаларни ҳисобга олишнинг илмий асосларини янада мустаҳкамлаш, ишончли, маълумотли ва қарор қабул қилиш учун фойдали молиявий маълумотларни олиш имконини беради.

Молиявий натижаларни ҳисобга олиш билан боғлиқ айрим муаммолар мураккаб ва давом этаётган бўлсада, уларни бартараф этиш бўйича ишлар олиб борилмоқда ҳамда бир неча потенциал ечимлар ва ташаббуслар билдирилмоқда. Жумладан:

1. IFRS ва GAAP ўртасидаги яқинлашув каби глобал миқёсда бухгалтерия ҳисоби стандартларининг яқинлашуви молиявий ҳисоботда изчиллик ва таққослашни кучайтиришга қаратилган. Стандартларни ишлаб чиқарувчи органлар пайдо бўлган муаммоларни ҳал қилиш ва мураккабликни камайтириш учун бухгалтерия ҳисоби стандартларини такомиллаштириш ва янгилаш устида ишлашни давом эттириши лозим. Юрисдикциялар бўйлаб бухгалтерия ҳисоби стандартларини уйғунлаштириш шаффофлик, таққослаш ва глобал қарорлар қабул қилишни осонлаштириши мумкин.

2. Ошкор қилиш талабларини яхшилаш манфаатдор томонларга қўшимча маълумот тақдим этиши, шаффофликни ошириши ва ахборот асимметриясини камайтириши мумкин. Номоддий активлар, рискларни бошқариш амалиёти ва истиқболли маълумотлар билан боғлиқ ошкораликни кенгайтириш ва стандартлаштириш бўйича саъй-ҳаракатлар олиб борилмоқда. Кенгайтирилган маълумотлар компаниянинг молиявий кўрсаткичлари ва истиқболларини янада тўлиқроқ тушуниш имконини беради.

3. Технологиянинг ривожланиши, айниқса сунъий интеллект, маълумотлар таҳлили ва блокчейн соҳаларида молиявий натижаларни ҳисобга олишда баъзи муаммоларни ҳал қилиши мумкин. Автоматлаштириш маълумотларни йиғиш ва қайта ишлашни соддалаштириши, хатоларни камайтириши ва молиявий ҳисоботнинг ўз вақтида ва аниқлигини ошириши таъсир қилади. Технологияга асосланган ечимлардан фойдаланиш самарадорликни ошириши ва янада ишончли молиявий маълумотларни тақдим этиши мумкин.

4. Бухгалтерия ҳисоби бўйича мутахассислар ва стандартларни ишлаб чиқарувчи органлар томонидан олиб борилаётган доимий тадқиқотлар молиявий натижаларни ҳисобга олишда илмий муаммоларни аниқлаш ва ҳал қилишда жуда муҳимдир. Тадқиқотчилар ва амалиётчилар ўртасидаги ўзаро интеграция давомий ҳамкорлик инновацион ечимларни ишлаб чиқишга, такомиллаштирилган асосларга ва молиявий ҳисобот учун янада мустаҳкамроқ назарий асосларга олиб келиши мумкин.

5. Касбий этикага урғу бериш ва кенг қамровли таълим ва тренингни таъминлаш бухгалтерия ҳисобидаги субъективлик ва мулоҳазалар муаммоларини юмшатишга ёрдам беради. Ахлоқий меъёрларни мустаҳкамлаш, ҳалолликни рағбатлантириш ва бухгалтерия ҳисоби мутахассисларининг билим ва кўникмаларини ошириш молиявий ҳисобот амалиётларининг ишончилиги ва изчиллигига ҳисса қўшиши мумкин.

Шуни таъкидлаш керакки, ушбу муаммоларни ҳал қилиш доимий жараён бўлиб, тўлиқ ечимларга осонликча эришиб бўлмайди. Хўжалик операциялари ва иқтисодий муҳитнинг ўзгарувчан табиати бухгалтерия амалиётини доимий равишда баҳолаш ва мослаштиришни талаб қилади. Бироқ, ушбу ечимларни амалга ошириш ва турли манфаатдор томонлар ўртасида ҳамкорликни ривожлантириш орқали муаммоларни юмшатиш ва молиявий натижаларни ҳисобга олиш сифати ва фойдалигини ошириш мумкин.

Мамлакатимизда бугунги кун талабидан келиб чиққан ҳолда молиявий натижаларни ҳисобга олиш соҳасида кўриб чиқилиши керак бўлган баъзи асосий жиҳатларга эътибор қаратишимиз лозим. Яъни:

✓ Ўзбекистон ўзининг миллий бухгалтерия ҳисоби стандартларидан Халқаро молиявий ҳисобот стандартларига (ИФРС) ўтиш жараёнини тезлатиши лозим. Ушбу ўтиш мамлакатнинг молиявий ҳисобот амалиётини жаҳон стандартларига мослаштириш ва молиявий маълумотларнинг шаффофлиги, таққосланувчанлиги ва ишончилигини оширишга қаратилган. IFRSнинг қабул қилиниши Ўзбекистонни илғор халқаро тажрибага мослаштиради ва трансчегаравий сармоя ва бизнес алоқаларини осонлаштиради;

✓ Ўзбекистон бухгалтерия ҳисоби қоидалари ва амалиётини халқаро меъёрларга мувофиқлаштириш устида ишламоқда. Мамлакат маҳаллий меъёрий-ҳуқуқий ҳужжатлар ва муайян иқтисодий омилларни ҳисобга олган ҳолда бухгалтерия ҳисобини IFRS талабларига мувофиқлаштиришга ҳаракат қилмоқда. Шунингдек, уйғунлаштириш Ўзбекистонда молиявий ҳисоботнинг изчиллиги ва солиштирилишига ва мамлакат иқтисодиётининг жаҳон бозорига интеграциялашувига ёрдам беради;

✓ Ўзбекистонда бухгалтерия ҳисоби инфратузилмасини модернизация қилиш ва бухгалтерларнинг касбий салоҳиятини мустаҳкамлашга алоҳида эътибор қаратилмоқда. Бунга бухгалтерия ҳисоби дастурий тизимларини янгилаш, маълумотларни тўплаш ва ҳисобот бериш жараёнларини такомиллаштириш ҳамда бухгалтерия ҳисоби бўйича мутахассисларни халқаро

бухгалтерия стандартларини самарали қўллаш учун зарур билим ва кўникмалар билан таъминлаш учун ўқитиш ва таълим бериш керади;

✓ Ҳар қандай давлат сингари, Ўзбекистон ҳам молиявий натижаларни ҳисобга олишда тармоққа хос қийинчиликларга дуч келиши мумкин. Қишлоқ хўжалиги, табиий ресурслар ва ишлаб чиқариш каби соҳаларда бухгалтерия ҳисобининг ноёб талаблари ва ҳал қилиниши керак бўлган мураккабликлар бўлиши мумкин. Тармоққа оид бухгалтерия ҳисоби стандартлари ва йўриқномаларининг мавжудлигини таъминлаш ушбу тармоқларда фаолият юритаётган компанияларнинг молиявий натижалари ва ҳолатини тўғри акс эттиришга ёрдам беради;

✓ Халқаро бухгалтерия стандартларини жорий этиш жараёнида мувофиқликни таъминлаш ва самарали ижро механизмларини таъминлаш жуда муҳимдир. Назорат қилувчи органларни ташкил этиш, аудиторлик назоратини кучайтириш ва бухгалтерлик касбида ахлоқий хулқ-атворни тарғиб қилиш Ўзбекистонда молиявий ҳисобот амалиётининг яхлитлигини таъминлаш учун муҳим аҳамиятга эга.

Хулоса ва таклифлар.

Хулоса қилиб айтадиган бўлсак, молиявий натижаларни ҳисобга олиш мураккаб ва динамик соҳа бўлиб, тўғри ва маълумотли молиявий ҳисоботни таъминлаш учун мустаҳкам назарий асосни талаб қилади. Молиявий натижаларни ҳисобга олиш сезиларли ютуқларга эришган бўлсада, ҳал қилиниши керак бўлган илмий муаммолар мавжуд, жумладан бухгалтерия ҳисобидаги субъективлик ва мулоҳазалар, ўлчаш ва баҳолаш масалалари, мураккаблик ва стандартлаштириш, номоддий активлар, истиқболли маълумотлар ва халқаро мувофиқлаштириш. Ушбу муаммоларни ҳал қилиш учун стандартлаштириш ва конвергенция, ошкор қилишнинг кенгайтирилган талаблари, технология ва автоматлаштиришдан фойдаланиш, илмий тадқиқотлар ва ҳамкорлик, шунингдек, касбий этика ва таълимга урғу бериш керади.

Ўзбекистон шароитида мамлакатда халқаро стандартларга ўтиш, уларни мувофиқлаштириш, бухгалтерия ҳисоби инфратузилмасини модернизация қилиш, соҳага оид муаммоларни ҳал этиш, талабларга риоя қилиш ва ижросини таъминлашга эътибор қаратилмоқда. Ушбу муаммоларни ҳал қилиш ва давом этаётган такомиллаштиришни қамраб олган ҳолда, молиявий натижаларни ҳисобга олиш соҳаси Ўзбекистонда ва ундан ташқарида манфаатдор томонлар учун ишончли, шаффоф ва қарор қабул қилишда фойдали молиявий маълумотларни тақдим этишда давом этиши мумкин.

Адабиётлар/Литература/Referece:

Combs, J., Crook, T. and Shook, C. (2005). The Dimensionality of Organizational Performance and its Implications for Strategic Management Research. Chapter in Research Methodology in Strategy and Management. Eds. 2. D.J. Ketchen and D.D. Bergh. pp. 259-286

Coetsee, D. (2010). The role of accounting theory in the development of accounting principles, *Meditari Accountancy Research*, 18(1) 1 - 16 <http://dx.doi.org/10.1108/10222529201000001>

Gentry, R.J. and Shen, W. (2010). The relationship between accounting and market measures of firm financial performance, *Journal of managerial issues*, 12 (4), 514-530

Hoskisson, R. et al. (1999). Theory and Research in Strategic Management: Swings of a Pendulum. *Journal of Management*, 25, 417-456.

My Accounting Course (2020). What is Conceptual Framework? Accounting Dictionary. Retrieved from: <https://www.myaccountingcourse.com/accounting-dictionary/conceptualframework#:~:text=The%20accounting%20conceptual%20framework%20is,u sers%20of%20the%20financial%20statements>

Osho, A. E. & Adebambo, A. (2018). The Relevance of Accounting Theory on Business Financial Performance in Nigeria. *European Scientific Journal*, 14(2), 37-54. Doi:10.19044/esj.2018.v14n25p37 Retrieved from <http://dx.doi.org/10.19044/esj.2018.v14n25p37>

Ra'ed Masa'deh et al. (2015). Accounting vs. Market-based measures of firm performance related to information technology investments, *International Review of Sciences and Humanities*, 9 (1), 129-145.

Stickney, C, Brown, P. and Wahlen, J. (2007). *Financial Reporting, Financial Statement Analysis and Valuation: A Strategic Perspective* (6th edition), Mason, Ohio: Thomson/South-Western Publishing.

Shohaimay, S. (2014). The Structure of Accounting Theory. Retrieved from: <https://www.scribd.com/document/217411518/The-Structure-of-Accounting-Theory>